

14TAMSIOJI „NAUJOSIOS RADIKALIOSIOS DEŠINĖS“ UTOPIJA,

kurią energingai skleidžia

CURTIS YARVINAS ir NICK LANDAS

Šis straipsnis yra „Reset“ redakcijos komandos ir dirbtinio intelekto pokalbio rezultatas.

Curtis Yarvin, dar prieš kelerius metus žinomas tik siaurai auditorijai slapyvardžiu Mencius Moldbug, dabar laikomas vienu subtiliausių ir pavojingiausių intelektualinių įtakos asmenų Amerikos naujai radikaliai dešinei. Jo Tamsaus Apšvietos teorija yra ne kas kita, kaip plataus masto puolimas prieš pamatines šiuolaikinio liberalizmo vertybes: atstovaujamają demokratiją, teisinę valstybę, pilietines teises, viešąją nuomonę ir valdžių padalijimą.

Jo ideologinėje visatoje demokratija yra ne civilizacijos viršūnė, o jos išsigimimas. Patogus melas, skirtas užmaskuoti valdžios realybę – nerinktą, nematomą – kuri, anot Yarvin, yra Katedros rankose: metastruktūra, sudaryta iš žiniasklaidos, akademinės bendruomenės ir biurokratijos, skleidžianti progresyvias dogmas su religinės institucijos uolumu.

Jo sprendimas? Visa tai nugriauti. Išardyti demokratines institucijas ir pakeisti jas „neokameralizmo“ sistema, sukurta pagal įmonių valdymo modelį: valstybė kaip įmonė, valdoma suverenaus generalinio direktoriaus, nerenkamo, nepašalinamo ir turinčio absoliučią valdžią. Šioje vizijoje pilietybė nėra politinė teisė, o sutartinė pozicija. Piliečiai tampa akcininkais – arba tiesiog vartotojais. Vyriausybė tampa paslauga, kurią reikia optimizuoti.

Ši „algoritminio suvereniteto“ idėja sužavėjo daugelį Silicio slėnyje, pradedant Peteriu Thielu, milijardieriumi investuotoju, „Palantir“ įkūrėju ir „PayPal“ bendrąkūrėju – viena įtakingiausių figūrų Amerikos technologijų ekosistemoje. **Thielis atvirai abejojo demokratijos ir laisvės suderinamumu** („Aš nebetikiu, kad laisvė ir demokratija yra suderinamos“) ir **gausiai finansavo idėjų centrus, startuolius ir politinius kandidatus, kurie pritaria neoreakcionariam mąstymui.**

Būtent tokiaame kontekste Yarvinas pamažu artėjo prie Donaldo Trumpo orbitos, nors niekada oficialiai to nedarė. Jo raštai cirkuliavo tarp asmenų, artimų Steve'ui Bannonui, buvusiam Trumpo vyriausiajam strategui, ir kitų Amerikos alt-right intelektualų, kuriuos traukia Yarvino techninio žargono, aristokratiškos istorinių nuorodų (nuo Carlyle'o iki De Maistre'o) ir sisteminės Vakarų demokratijų kritikos mišinys.

Yarvinas ypač pasitarnavo kaip vienas iš teorinių šaltinių „postdemokratinei“ retorikai, atsiradusiai dėl Trumpo 2016 m. kampanijos: idėja, kad gilioji valstybė yra įsitvirtinęs aparatas, trukdantis visuomenės valiai, palankiai Katedros interesams, tačiau vis dėlto nesugebantis sukurti tikros socialinės tvarkos. **Yarvinas teigia, kad nei Katedra, nei pati demokratija negali palaikyti tikros tvarkos. Tik „stiprus žmogus“ gali.**

Ši idėja atliepė vēlesnius Trumpo bandymus delegitimizuoti rinkimus, žiniasklaidą ir teismų sistemą.

Yarvino paties kalba, persmelkta programavimo metaforų ir programinės įrangos analogijų, daro jį ypač patrauklų aukštųjų technologijų ir kriptolibertarų ratams. Yarvinui visuomenė yra pasenusi programinė įranga, kurią reikia pašalinti ir pakeisti efektyvesniu kodu. Jo leksikonas kalba Silicio slėnio kalba, tačiau perteikia autoritarines ir itin reakcines idėjas.

Po ironija, intelektualizmu ir provokacijomis, Yarvino mintis skatina gilus priešiškus politikai lygybei ir visuomenės dalyvavimui. Jo tvarkos idėja grindžiama hierarchija, efektyvumu ir neabejotina valdžia. Tai aristokratiškas atkūrimas skaitmenine forma, kai technokratinis elitas pakeičia suverenius žmones.

Tačiau **Yarvinas nesiekia vien išsaugoti nusistovėjusią tvarką. Jis nori ją nuversti. Ir tai daro naudodamas XXI amžiaus įrankius: tinklaraščius, tinklalaides, naujienlaiščius, interviu, memus. Jo tikslas nėra vien teorinis – jis yra kultūrinis ir politinis. Daryti įtaką tiems, kurie turi valdžią** (arba galėtų ją turėti), kad būtų galima perprogramuoti ateitį.

Pastaraisiais metais jo įtaka gerokai peržengė Amerikos kraštutinių dešiniųjų ribas. Kai kurie respublikonų kandidatai, pavyzdžiui, J. D. Vance'as, sulaukė Thielio palaikymo ir parodė simpatiją postliberalioms dešiniųjų idėjoms. Milijardierius technologijų elitas, dažnai nusivylęs lėtu demokratinių procedūrų

tempu, vis dažniau kreipia žvilgsnį į „efektyvius“ autoritarinius modelius, tokius kaip Singapūro modelis – vienas iš aiškių Yarovino nuorodų.

Jo viziją ypač pavojingą daro jos gebėjimas prasiskverbti į pagrindinę srovę, prisidengiant „techniniu“ sprendimu ar neutraliu sistemų atnaujinimu. Tačiau po vadovavimo paviršiumi slypi atvirai neliberalus projektas: panaikinti rinkimus, sutelkti valdžią ir neutralizuoti nepritarimą.

Yarovino „Tamsusis nušvitimas“ yra aukštųjų technologijų absoliutizmo versija: **iš viršaus primesta tvarka, kurios nebeteisina Dievas, o kodas**. O institucinio nepasitikėjimo, dezinformacijos ir politinio nusivylimo amžiuje ši aiški ir tvarkinga distopija rado daugiau klausytojų, nei galima tikėtis.

Curtis Yarvinas yra ne tik nišinis mąstytojas. Jis yra gilesnės mutacijos simptomas: demokratinės vaizduotės erozijos, kurią pakeitė augantis susižavėjimas efektyvumu, kontrole ir autoritetu. Ir kiekvieną kartą, kai technologijų magnatas kalba apie „sistemos perkrovimą“, fone silpnai girdite Yarovino balso aidą.

Yarvinas ir Nickas Landas: du tamsiojo apšvietimo veidai

Terminą „tamsusis apšvietimas“ sugalvojo ne Curtis Yarvinas, o britų filosofas ir akseleratoriaus teoretikas Nickas Landas 2012 m. esė, kuri plačiai paplito neoreakcionarių sluoksniuose. Landas, viena pagrindinių figūrų Voriko universiteto Kibernetinės kultūros tyrimų skyriuje (CCRU) 10-ajame dešimtmetyje, paliko akademinę bendruomenę ir tapo demokratijos, humanizmo ir pačių Vakarų moralinių sistemų irimo teoretiku. Ten, kur Yarvinas yra pragmatiškas, Landas – apokaliptinis; ten, kur Yarvinas įsivaizduoja valstybinę įmonę, valdomą kaip startuolį, Landas įsivaizduoja galutinį liberalios civilizacijos žlugimą dėl savo paties greičio svorio.

Ir vis dėlto šie du dalykai sutampa. **Abu Apšvietos amžių laiko ne vartais į protą ir teises, o destruktivos iliuzijos pradžia**: idėja, kad paprastas žmogus gali savarankiškai valdytis. **Abu atmeta universalizmą, lygybę ir pažangą kaip toksiškus mitus. Abu šlovina elitą: Yarvinui – technokratinį, Landui – kibernetinį.**

Vis dėlto išlieka svarbių skirtumų.

Yarvinas yra inžinierius, tapęs filosofu, institucinis hakeris, norintis perrašyti valdymo kodeksą.

Landas yra postžmogiškas mąstytojas, žavintis dirbtiniu intelektu, entropija ir nereguliuojamomis rinkomis kaip jėgomis, naikinančiomis visą tvarką.

Yarvinui vaistas yra skaitmeninė monarchija; Landui – išlaisvinanti katastrofa. Vienas nori demokratiją pakeisti valdžia, kitas – paspartinti jos grimzimą į užmarštį.

Paradoksas tas, kad abu galiausiai sutaria ties ta pačia ateities vizija: pasaulis be dalyvavimo, be liaudies suvereniteto, be bendros moralės. Pasaulis, kuriame valdžia nebeatitinka sutikimo, o greičio, efektyvumo ir kontrolės. Tai tamsioji Tamsaus Apšvietos šerdis: ne šiaip reakcija į liberalizmą, o šaltas, apskaičiuotas jo neigimas.

Palyginę Yarviną ir Landą, išvelgiame naują postdemokratinės valdžios gramatiką: **technokratinę, autoritarinę, posthumanišką. Tai ne grįžimas į praeitį, o šuolis į tuštumą – racionalizuotas, teorizuotas ir suprojektuotas. Ir **dėl šios priežasties dar pavojingesnis**.**

<https://www.resetdoc.org/story/curtis-yarvin-nick-land-black-utopia-of-new-radical-right/>